

Дослідження

Недооцінена загроза: гендерна дезінформація щодо українських журналісток

Над цим дослідженням працювали:

Ліза КУЗЬМЕНКО – медіаекспертка та тренерка з питань гендерної рівності та недискримінації, голова ГО «Жінки в медіа», членкиня Комісії з журналістської етики, національна консультантка медійних та гендерних проєктів Ради Європи в Україні, ПРООН, International Media Support (IMS). У 2016–2019 роках працювала на Громадському радіо.

Лариса КОМПАНИЕВА – докторка філологічних наук, професорка, заслужена працівниця освіти, завідувачка кафедри стратегічних комунікацій та прикладної лінгвістики Національної академії Служби Безпеки України. Сфера наукових інтересів: стратегічні комунікації, гендерний аналіз, лінгвістика гібридної війни.

Рецензентки:

Олена СТРЕЛЬНИК – українська вчена, докторка соціологічних наук, авторка праць із соціології материнства та питань гендерної нерівності.

Альона РОМАНЮК – фактчекерка, головна редакторка проєкту «По той бік путінської брехні», викладачка НН Інституту журналістики КНУ ім.Т.Шевченка.

Це дослідження було підготовлене ГО «Жінки в медіа» в рамках проєкту «Голоси України», що був реалізований Європейським Центром свободи преси й медіа (ЕСРМФ) за підтримки Федерального міністерства закордонних справ Німеччини. Авторки несуть відповідальність за зміст дослідження. Погляди, висловлені у дослідженні, не обов'язково відображають погляди ЕСРМФ та /або Федерального міністерства закордонних справ Німеччини.

Зміст

Про дослідження та короткі висновки	4
Розділ 1.	9
Гендерна дезінформація – недооцінена загроза російської агресії в Україні	
Розділ 2.	15
Гендерна дезінформація щодо українських журналісток. Контент-аналіз із використанням методології великих даних	
Кейс Наталії Мосейчук, української журналістки, ведучої телеканалу «1+1»	24
Кейс Ірини Сампан, української журналістки «Бутусов+»	26
Кейс Сари Ештон-Сірілло, американської журналістки, військовослужбовиці ЗСУ	34
Інші випадки гендерної дезінформації щодо журналісток: Поліни Вернигор, Гаяне Авакян, Марини Мухіної	42
Розділ 3.	45
Деякі можливі рішення для боротьби з гендерною дезінформацією щодо журналісток в Україні	
Про ГО «Жінки в медіа»	49
Джерела	50

Про дослідження

Це дослідження проводили з метою дослідити явище гендерної дезінформації в Україні, акцентуючись на специфічних загрозах, що постають перед українськими медійницями під час виконання журналістської роботи. Це одна з перших ґрунтовних спроб дослідити питання гендерної дезінформації, зокрема щодо українських журналісток, під час російської військової агресії в Україні.

Через відсутність уваги до проблеми гендерної дезінформації як з боку держави, конкретних інституцій, почасти медіа, жінки, які піддаються інформаційним атакам, змушені сам на сам боротися із проблемою та її наслідками, що у довгостроковій перспективі може призвести до зниження рівня залученості жінок у суспільно-політичні процеси. Піднімаючи важливі теми і виборюючи права інших, медійниці не завжди готові боротися за свої, адже прецеденти публічного виявлення і відповідного реагування на саме гендерну дезінформацію – це поки що окремі кейси, а не систематичне реагування.

Авторки вперше виводять зв'язок конкретних гендерних фейків із загальними наративами, тому доцільним є регулярне відслідковування російських наративів, які лежать в основі гендерної дезінформації стосовно українських медійниць, адже це один зі способів дискредитації усїєї держави через формування негативного образу активних жінок, які піднімають важливі, контраверсійні теми для суспільства. Наративи, які лежать в основі гендерної дезінформації, є частиною російської пропагандистської машини, ґранд-наративу про Україну.

Ми сподіваємося, що інформація, оприлюднена в цій роботі, сприятиме видимості проблеми гендерної дезінформації та допоможе знайти шляхи її подолання. Сподіваємося, що цю інформацію використають для складання програм допомоги та підтримки жінкам-журналісткам в Україні.

Короткі висновки дослідження:

Росія використовує стратегію гендерної дезінформації в Україні, аби примусити журналісток замовчати та сформувані певне негативне уявлення про гендерну рівність і роль жінок у демократичних суспільствах.

Онлайн-насильство може набувати різних форм: доксинг¹, секторинг, тролінг, кіберсталкінг, погрози насильства та кібербулінг, а також деяких форм дезінформації та малінформації.

Фактично відсутні дані та дослідження щодо характеру та меж явища гендерної дезінформації в Україні. Ця тема поки що не є фокусом діяльності Центру протидії дезінформації та Центру стратегічних комунікацій при Міністерстві культури та інформаційної політики України. Можна припустити, що цю проблему помилково вважають несуттєвою.

Контент-аналіз у період з 24 лютого 2022 року до серпня 2023 року інформаційного простору України та Росії (*медіа, соціальні мережі, радіо, телебачення*) із використанням інформаційно-аналітичного сервісу Attack Index показав наявність гендерної дезінформації щодо українських журналісток.

1 Доксинг (від англ. Doxing – documents dropping) практика збирання та публікації особової чи ідентифікуючої інформації про певну особу чи організацію.

Загальний контекст інформаційного поля засвідчив, що в аналізований період у російському інформаційному просторі загострилося негативне ставлення до ідей фемінізму та гендерної рівності. Наприклад, **російські медіа закріплюють асоціативний ряд:**

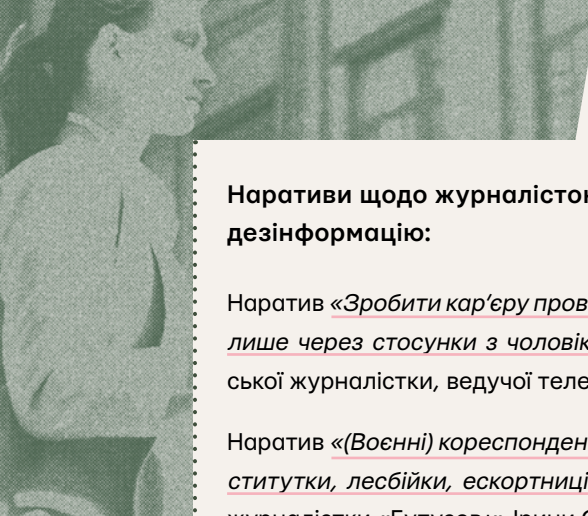
«фемінізм – сексуальні збочення – проукраїнські погляди (націоналізм) – тероризм».

На противагу, в українському інфопросторі складаються асиметричні російським наративи:

«Фемінізм – рух сильних жінок», «Історія українського фемінізму набагато давніша за традиції комунізму»,

«Гендерний підхід – рівність можливостей, загальнолюдські цінності».

Самостійними агентами поширення гендерної дезінформації є українські праворадикальні групи. Однак, вони не роблять мейнстріму та не надто впливають на публічний дискурс.

Наративи щодо журналісток України, що містять гендерну дезінформацію:

Наратив «Зробити кар'єру провідні українські журналістки можуть лише через стосунки з чоловіками». Поширювався щодо української журналістки, ведучої телеканалу «1+1» Наталії Мосійчук.

Наратив «(Воєнні) кореспондентки – агентки СБУ, феміністки, проститутки, лесбійки, ескортниці». Поширювався щодо української журналістки «Бутусов+» Ірини Сампан.

Наратив «Призначення трансгендера зі США офіційним спікером ЗСУ – плювок в обличчя жителям колишньої радянської республіки». Поширювався щодо американської журналістки, спікерки англомовного проєкту ЗСУ Сари Ештон-Сірілло.

Про гендерну дезінформацію щодо себе повідомила **Поліна Вернигор, журналістка онлайн-видання «Заборона»**, яка системно висвітлює російську агресію в Україні. Зокрема вона отримувала погрози в Телеграм, її називали *«ліволібералкою»*, *«зрадницею»* та *«проруснявою шльондрою»*. Невідомі особи використовували доксинг щодо журналістки.

Схожу гендерну дезінформацію поширювали щодо **Гаяне Авакян, редакторки мережі «Свої.City»**. Невідомі особи в Телеграм-каналі називали журналістку *«журнашлюхою»* та начебто подругою Сергія Гайдая, екс-голови Луганської ОДА.

Крім того, *«журнашлюхою»/«дурналисткой»/ «бандеровской подстилкой»* називали іншу українську журналістку **Марину Мухіну, кореспондентку телегазети «Старобільськ»** (Луганська область). Про це вона повідомляла публічно.

Таким чином **формується образ журналісток як ворогинь України у поєднанні з відкритими закликами до фізичної розправи над ними**, а також широко використовується технологія доксингу у соцмережах із наступним поширенням.

Визначені наративи мають системний характер. Це дозволяє припустити наявність єдиного технічного завдання з боку Росії щодо дискредитації українських журналісток за гендерною ознакою. Мета – деструктивний вплив на інформаційну безпеку України, формування негативного ставлення до європейських держав та європейської системи цінностей.

Варто розуміти, що **деякі журналістки не хочуть повідомляти про факти сексуального насильства через страх отримати репутацію репортерок, які виявилися нездатними до виконання небезпечних завдань.**

Те ж саме стосується тематики гендерної дезінформації, адже дуже важко оцінити масштаб проблеми, оскільки жінки або мало поінформовані про це явище, або вважають цю тему табуйованою чи такою, що не заслуговує на публічний розголос та звернення по допомогу.

Важливо на всіх рівнях (державна – поліція – редакція медіа – громадські організації) **подбати про створення атмосфери та системи, в яких жінки-журналістки могли б розрізняти факти гендерної дезінформації та повідомляти про них, не боячись відсторонення від виконання майбутніх завдань, та бути впевненими, що зможуть отримати необхідну допомогу та підтримку.**

Гендерна дезінформація – недооцінена загроза російської агресії в Україні

Збройна агресія Росії проти України триває вже понад дев'ять років, а з 24 лютого 2022 року вона перетворилася на повномасштабну війну. Росія веде не лише класичну війну проти України та демократії, але й інформаційну. Вона використовує фейкові новини, постправду, армію ботів і інформаційно-психологічні операції (PSYOPs), а також **гендерну дезінформацію** для поширення брехні та сіяння сумнівів.

Можна сказати, що існування фейкових новин — це вже не новина, так само як і мізогінії, сексизму і гендерних стереотипів. Однак те, що змінилося в епоху цифрових технологій, — це легкість координації, фінансування та поширення кампаній дезінформації. При цьому зросло розуміння проблеми та її реальних наслідків, оскільки жінки, особливо ті, хто перебуває на публічних посадах та на посадах, де ухвалюють рішення, надмірно стають об'єктами онлайн-дезінформації. Про це йдеться в матеріалі [«Що таке гендерна дезінформація»](#) Фонду Гайнріха Белля 2022 року.

Дезінформація, спрямована за гендерною ознакою, підриває представництво демократичних інституцій та становить загрозу безпеці, оскільки онлайн-погрози іноді можуть надихати на агресію в реальному житті. Ця практика має ефект на практично половину населення, оскільки жінки схильні відсторонюватися від діалогу, цензурувати себе та уникали кар'єри в політиці та в інших професіях, де переважають чоловіки.

Про те, що онлайн-насильство має наслідки у реальному житті, схожі на ті, що відбуваються в фізичному світі, йдеться в дослідженні ЮНЕСКО [«Насильство в Інтернеті проти жінок-журналісток: глобальний огляд випадків і наслідків»](#) 2020 року. Так у Пакистані дев'яти з десяти жінок-журналісток повідомили, що їхнє психічне здоров'я постраждало. Було зафіксовані випадки: стресу, тривожності, депресії, посттравматичного стресу та суїциду. В результаті журналістки, які вже недостатньо представлені в новинах, використовують різні форми захисту, такі як відмова від завдань, робота під псевдонімами, відмова від висловлення своїх думок онлайн, зміна тематики своєї роботи на інші теми або навіть йдуть з професії. Автори дослідження доходять висновків, що онлайн-насильство за ознакою статі є не приватним злочином, а реальною і актуальною загрозою свободі слова.

У дослідженні International Media Support (IMS) [«Множинний ризик: безпека жінок-журналісток країнах Східного сусідства»](#) 2021 року йдеться про тенденцію використання дітей, як способу загрози журналісткам. Все це робиться з метою змусити жінок замовчати та відчутти вразливість. Зокрема, в Україні про це публічно заявляла Катерина Сергацкова, засновниця інтернет-видання «Заборона». Журналістка піддалася доксингу і тролінгу в соцмережах, зокрема у Facebook розмістили її домашню адресу та фото її малолітнього сина.

Ми розглядаємо гендерну дезінформацію, як підмножину жіноненависницького жорстокого поводження з жінками та насильства проти них, як неправдиві або оманливі гендеровані та сексуалізовані наративи, часто з певним ступенем цілеспрямованості та координованості з метою запобігти участь жінок у публічній сфері та нашкодити їх репутації.

Як державні, так і недержавні іноземні суб'єкти користуються стратегією гендерної дезінформації, аби примусити жінок замовчати, перешкодити політичному дискурсу в інтернеті та сформувати певне уявлення про стать і роль жінок у демократичних суспільствах. Про це йдеться в бюлетні **«Гендерна дезінформація: тактики, теми та тенденції іноземних зловмисників»**, що її опублікував 2023 року Центр глобальної взаємодії (GEC – Global Engagement Center) Державного департаменту США.

Ці дані підтверджують, що жінки та дівчата непропорційно часто страждають від онлайн-насильства, зокрема знущань і цькування онлайн. **Онлайн-насильство набуває різних форм, а для його реалізації застосовують різні засоби. До них належать зокрема:**

• **доксинг** (наприклад, публікація домашньої адреси жінки в інтернеті з твердженням, що вона шукає сексуальних стосунків);

• **секторинг** (наприклад, погроза опублікувати інтимні фото жінки, щоб шантажувати її з вимогою сексу);

• **тролінг** (наприклад, публікація постів, які спонукають до насильства щодо жінок), кіберсталкінг, погрози насильства та кібербулінг;

• **деякі форми дезінформації та малінформації** (наприклад, стаття, до якої входить інформація про сексуальну орієнтацію людини, хоча це не становить громадського інтересу і не стосується професійних якостей)².

2 "Quick Read-Gender and countering disinformation": The Guide for UK Government Officials https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/866353/Quick_Read-Gender_and_countering_disinformation.pdf

Якою може бути гендерна дезінформація?

Дезінформаційні кампанії використовують проти жінок, що мають вплив на суспільство, зокрема політикинь, журналісток і активісток за права жінок, щоби дискредитувати чи залякати їх або ж змусити мовчати. Ці кампанії використовують такі тактики:

Публікація неправдивої сексуалізованої інформації, зображень і відео, що порушують прийнятну поведінку для жінок або чоловіків у суспільстві згідно з соціальними уявленнями;

Публікація відредагованих зображень, відео, мемів для дискредитації або висміювання;

Використання автоматизації для підсилення атак.

У дезінформаційних кампаніях застосовують наративи про гендерні ролі, гендерну рівність і сексуальну орієнтацію, щоби:

- поляризувати суспільні обговорення
- порушити соціальну згуртованість
- поширити паніку.

Якщо говорити про Україну, то, на жаль, фактично відсутні дані та дослідження щодо характеру та меж явища гендерної дезінформації. Ця тема не є фокусом діяльності Центру протидії дезінформації³ та Центру стратегічних комунікацій при Міністерстві культури та інформаційної політики України⁴. Можна припустити, що цю проблему поки що не розглядають як важливу.

3 Центр протидії дезінформації – робочий орган Ради національної безпеки і оборони України (РНБО), утворений відповідно до рішення РНБО від 11 березня 2021 року “Про створення Центру протидії дезінформації”, уведеного в дію Указом Президента України від 19 березня 2021 року № 106.

4 Центр стратегічних комунікацій при Міністерстві культури та інформаційної політики України – створений при Міністерстві культури та інформаційної політики України як один із механізмів протидії дезінформації спільними зусиллями держави і громадянського суспільства. Робота Центру сфокусована на комунікаційній протидії зовнішнім загрозам, зокрема – інформаційним атакам Російської Федерації.

При цьому, у вересні 2022 в Києві за ініціативи Центру протидії дезінформації при РНБО України відбулося засідання міжнародного круглого столу на тему [«Протидія дезінформації в умовах воєнних дій»](#), на якому Керівниця групи проєктів із демократичного врядування ПРООН в Україні Олена Урсу актуалізувала цю тему.

«Під час кризи, зокрема в умовах пандемії чи війни, дезінформація поширюється й видозмінюється дуже стрімко. Українські жінки та дівчата все частіше стикаються з дезінформацією на гендерній основі. Жінки-біженки з України стають мішенню для сексистських коментарів із усього світу, що штампують шкідливі гендерні стереотипи та применшують складність їхнього становища через війну. Один із наших головних викликів зараз полягає в тому, щоб допомогти Україні подолати загрози, які створює зростання популярності певних мобільних застосунків, через які поширюють дезінформацію»,

— підкреслила Олена Урсу.

Відсутність належного збору даних щодо проблеми гендерної дезінформації підкреслює також Емма Лігнеруд Боберг, гендерна радниця з розвитку програм International Media Support (IMS), в своєму матеріалі [«Цифрова мізогінія: Чому гендерна дезінформація підриває демократію»](#).

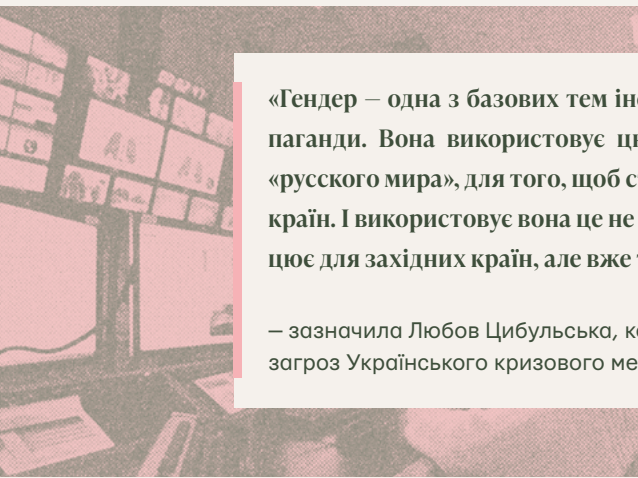
«Хоча ця постійна проблема впливає на жінок по всьому світу, дуже мало, а можливо й зовсім немає ресурсів, присвячених розумінню того, наскільки глибоко це явище впливає на наш демократичний процес. Оцінка впливу гендерної та сексуалізованої дезінформації на жінок у громадському житті, а також відповідний вплив на національну безпеку, явно відсутні у дискусіях щодо дезінформації»,

— підкреслює вона.

Серед громадянського суспільства до теми гендерної дезінформації зверталася команда видання «Детектор медіа». 2022 року вона проаналізувала 45 тисяч дописів соцмереж, щоб визначити, як та навіщо російська пропаганда атакує українських жінок.

Так, досліджуючи російську дезінформацію в українських соцмережах, «Детектор медіа» помітив зростання кількості згадок та маніпуляцій про українських жінок. Ідеться і про біженок, які вимушено покинули Україну, аби врятуватися від війни з Росією; і про тих жінок, які вступили до сил оборони. Зокрема на інформаційному фронті, виходячи з парадигми так званих традиційних цінностей, Кремль поширює гендерну дезінформацію, аби дискредитувати українок, створити для них образ легковажних жінок, які виїжджають за кордон заради наживи; торгують власним тілом; не переживають долю своєї країни, у якій триває війна⁵.

Крім того, про вплив Росії ще 2020 року йшлося під час дискусії «Атака на цінності. Гендерна проблематика і протидія дезінформації», яку організувала Кампанія проти сексизму в медіа і політиці «Повага» та Інститут Розвитку Регіональної Преси (ІРРП).

«Гендер – одна з базових тем інструменталізації російської пропаганди. Вона використовує цю тему для укріплення позицій «руського мира», для того, щоб створити образ ворога із західних країн. І використовує вона це не лише для своєї аудиторії, а й працює для західних країн, але вже трохи з іншими меседжами»,

– зазначила Любов Цибульська, керівниця групи з аналізу гібридних загроз Українського кризового медіацентру.

5 «Україну від дефолту врятує проституція». Досліджуємо російську гендерну дезінформацію в соцмережах» / Детектор медіа. Режим доступу: <https://detector.media/monitoring-internetu/article/203173/2022-09-27-ukrainu-vid-defoltu-vryatuie-prostyututsiya-doslidzhuemo-rosiysku-gendernu-dezinformatsiyu-v-sotsmerezakh/>

Гендерна дезінформація щодо українських журналісток.

Контент-аналіз із використанням методології великих даних

Методологія

Здійснено контент-аналіз із використанням технологій великих даних (Big Data) інформаційного простору України та Росії (медіа, соціальні мережі, радіо, телебачення) щодо наявності / відсутності гендерної дезінформації щодо українських журналісток під час повномасштабної агресії Росії проти України.

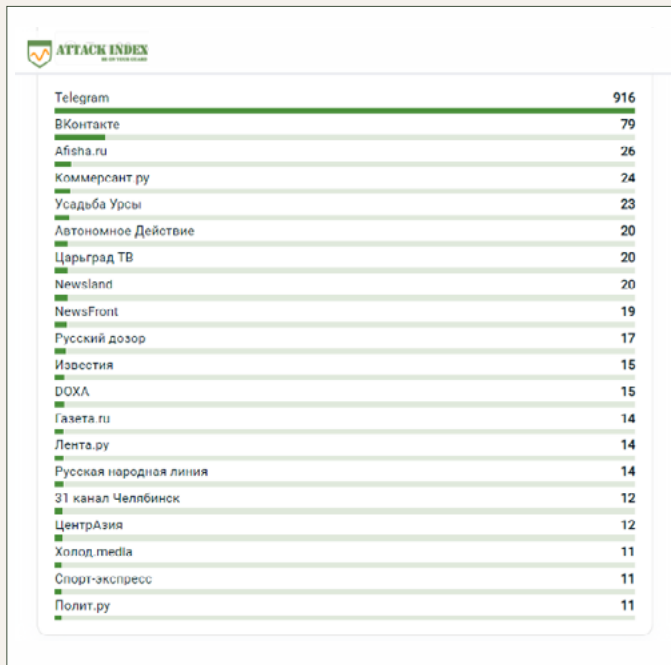
У цьому дослідженні використаний **інформаційно-аналітичний сервіс Attack Index** із оброблення великих обсягів інформації відкритих джерел інтернету. Сервіс дозволяє визначати ступінь інформаційного резонансу або небезпеки інформаційних потоків за обраними темами. Контент-аналіз із використанням технології Big Data забезпечив пошук повідомлень за темою у глобальній мережі; відстежування інформаційних потоків, наративів, подій, а також динаміки публікацій.

Матеріал аналізу

Понад 500 000 українськомовних та 500 000 російськомовних інформаційних сторінок (медіа, соціальні мережі, радіо, телебачення), знайдені інформаційно-аналітичним сервісом Attack Index у період із **24 лютого 2022 року до серпня 2023 року** за запитами «українськ* журналістк*», «украинск* журналист*», а також деяких прізвищ журналісток (наприклад, *Ірина Сампан, Наталія Мосейчук, Сара Ештон-Сірілло та ін.*).

Результати аналізу

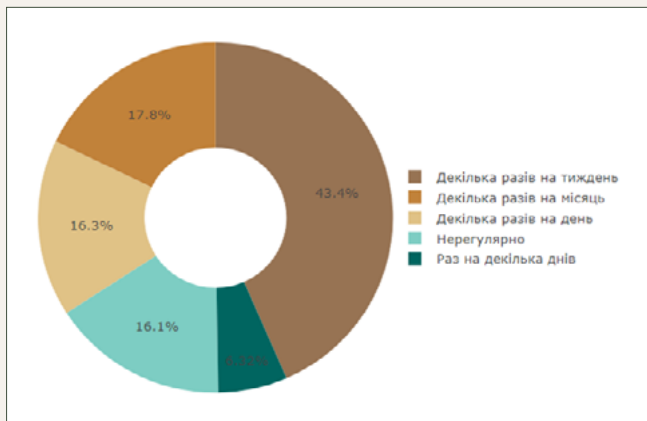
Загальний контекст інформаційного поля. В аналізованій період у російському інформаційному просторі загострилося негативне ставлення до ідей фемінізму та гендерної рівності.

Скриншот 1.

Топ-20 російських джерел, що надають негативні матеріали за темою фемінізму та гендерної рівності

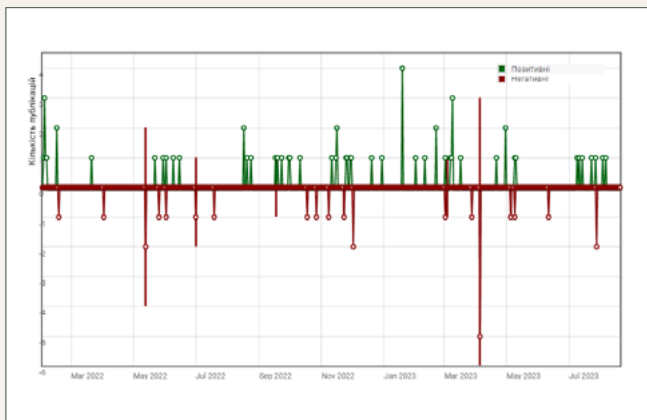
Про наявність інформаційної операції щодо деструктивізації ідей фемінізму та гендерної рівності в Росії свідчить регулярність поширення негативної інформації за ключовими словами *феминизм / феминст, гендер*.

Скриншот 2.

Регулярність подання деструктивної інформації російськими джерелами за ключовими словами *феминизм / феминст, гендер*

Тональність інформаційної динаміки за заданими ключовими словами переважно негативна (червоний колір).

Скриншот 3.

Тональність інформаційної динаміки за ключовими словами *феминизм / феминст, гендер*

У російському інфопросторі сформовано такі деструктивні наративи:

«Фемінізм – екстремістська ідеологія»

«Гендер – загроза ліберального прозахідного тероризму та екстремізму»

Приклади:

В Госдуме разработан законопроект о признании феминизма экстремистской идеологией (2023.04.05, 13:46, Путин сегодня);

Общественники упрекнули радикальных феминисток в желании «как-то выделиться» (2023.04.05, 17:30, Говорит Москва);

Пара мыслей о угрозе либерального прозападного терроризма и экстремизма (2023.04.05, 13:46, Путин сегодня).

Крім того, створено кілька антигендерних телепроектів, зокрема «**Азбука традиционных ценностей. Единство народов России**» (Катехон, ведучі: Константин Малофеев, Протоиерей Андрей Ткачев, Александр Дугин).

Російські медіа закріплюють асоціативний ряд:

«фемінізм – сексуальні збочення – проукраїнські погляди (націоналізм) – тероризм».

Наприклад, **допис** користувача neo_centrist у спільноті ru_polit від 2023-04-05 на LiveJournal (популярної в Росії блог-платформи з переважно російською аудиторією):

«Совершившая теракт 02.04.2023г. Д. Трепова участвовала в про-бандеровских митингах, в антиправительственных митингах. Участница феминистского движения, пацифистка» с отягощённым либеральным анамнезом. «Сдвиг» по половому вопросу. Вегетарианка, экоактивист, радикальная феминистка. Кличка «Даша Тыковка». Содомитка, «бисексуальная, больше тяготеющая к мужчинам».

На противагу, в українському інфопросторі складаються асиметричні російським наративи:

«Фемінізм – рух сильних жінок», «Історія українського фемінізму набагато давніша за традиції комунізму», «Гендерний підхід – рівність можливостей, загальнолюдські цінності».

Приклади:

Що (не) святкуємо 8 березня? Як це державне свято стало найбільш спірним в Україні і чи подолає стереотипи «День української жінки» (2023.03.08, 07:31, New Voice);

«Історія українського фемінізму набагато давніша за традиції комунізму»: Забужко про українських феміністок (2023.03.08, 20:34, Вікна СТБ);

Незламні, завзяті, жорстокі та рішучі: фільми про сильних жінок (2023.03.08, 09:56, JetSetter.ua);

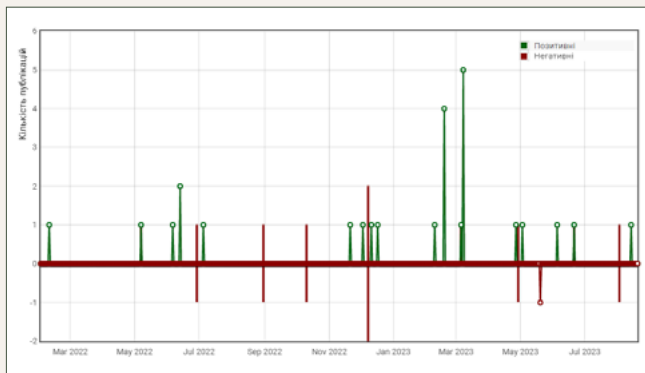
На марші за права жінок у столиці Молдови скандували «Слава Україні» поряд із посольством РФ (2023.03.08, 19:36, Zmina.info);

Зірки-феміністки: хто зі знаменитих жінок у Голівуді виступає за рівні права (2023.03.08, 13:31 TCH.ua).

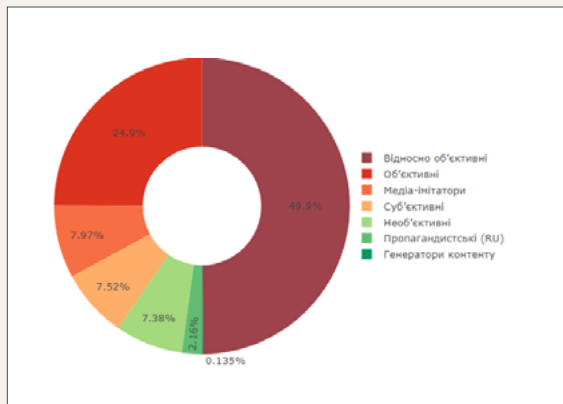
Тональність інформаційної динаміки в українському інформаційному просторі за запитами фемінізм / фемініст, гендер переважно позитивна (зелений колір).

Скриншот 4.

Тональність інформаційної динаміки за ключовими словами фемінізм / фемініст, гендер

Інформацію транслюють переважно об'єктивні джерела⁶:

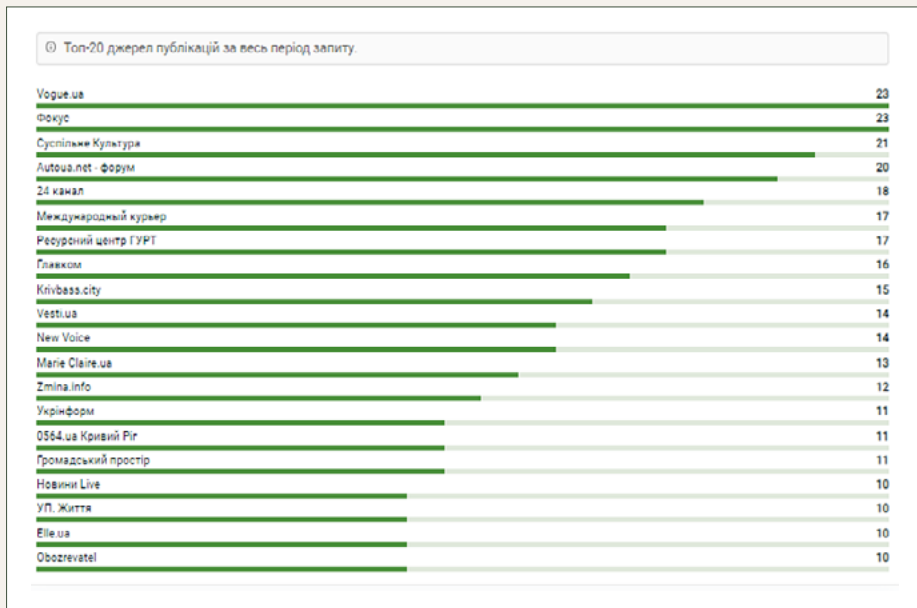

Скриншот 5.

Класифікація за категорією об'єктивності українських джерел, що розглядають питання фемінізму та гендерної рівності

6 Якість редакційної політики джерел промарковано експертами rik.org.ua на основі відкритих джерел. Наприклад, <https://imi.org.ua/monitoring> та інших. Також експертна методика враховує наявність політичного впливу, проплачених матеріалів, дезінформації, пропаганди і інше, що має суттєвий вплив на редакційну політику. Завдяки машинному навчанню розраховується сумарна характеристика кожного запиту користувача сервісу.

Скриншот 6.

Top-20 українських джерел, що транслюють інформацію за темою фемінізму та гендерної рівності

Агресивне ставлення до питань гендеру й фемінізму в інформаційному просторі Росії призводить до маніпулятивного використання цієї теми в інформаційних і психологічних кампаніях в умовах повномасштабної агресії, зокрема проти українських журналісток. Так, **зафіксована низка деструктивних наративів, які співзвучні із наративами російського інформаційного простору.**

Наративи **«Підтримка ЛГБТ-спільнот – зрада України», «Журналісти, які підтримують гендерну рівність і різноманіття, – вороги України»** побудовані на когнітивному дисонансі: поєднанні маркерів нетерпимості, притаманних ціннісній системі Радянського Союзу / Росії (**«розстрільний список», «люди, хворі на гомосексуалізм та інші відхилення», «гендерні невизначеності»**), з маркерами толерантності демократичних країн (**«ЛГБТ-спільнота», «толерантність», «рівні права й можливості»**).

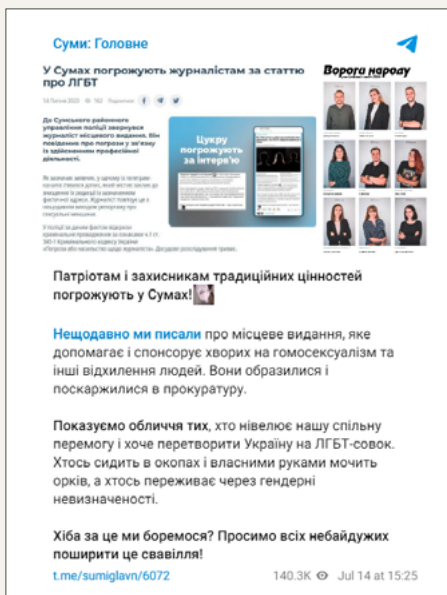
Наративи формують образ активісток і медійниць як ворогів України, підтримують відкриті заклики до фізичної розправи над ними.

Приклад:

сумському виданню «Цукр» **погрожували** знищенням редакції після того, як вони оприлюднили матеріал про життя місцевої ЛГБТ-спільноти. Комісія з журналістської етики **засудила** тиск на медіа та закликала Національну поліцію України розслідувати факт тиску на редакцію і знайти авторів погроз. Допис із погрозами в Телеграм-каналі щодо редакції «Цукру» **виділявся** емоційною, образливою, нецензурною лексикою, закликав до фізичної розправи над журналістами.

Зокрема в дописі оприлюднили фото колективу «Цукру» з прізвищами співробітників, підписавши його **«Вороги народу. Розстрільний список 2024»**.

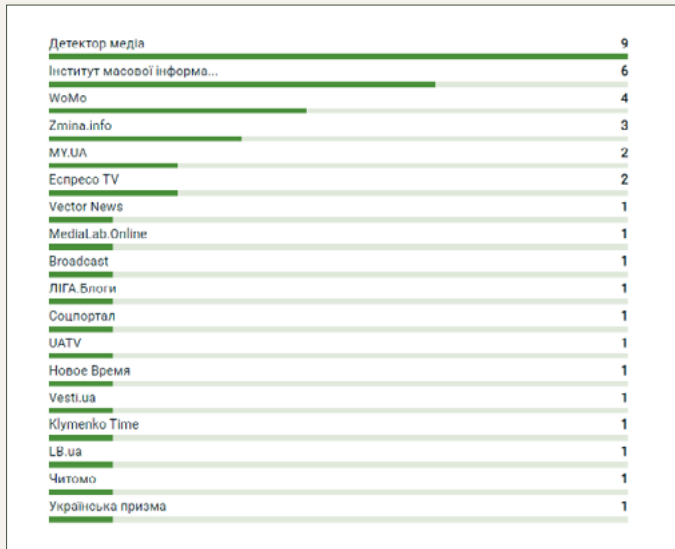
«Нещодавно ми писали про місцеве видання, що допомагає і спонсорує хворих на гомосексуалізм та інші відхилення людей. Вони образилися й поскаржилися у прокуратуру. Показуємо обличчя тих, хто нівелює нашу спільну перемогу й хоче перетворити Україну на ЛГБТ-совок. Хтось сидить в окопах і власними руками мочить орків, а хтось переживає через гендерні невизначеності».

Скриншот 7.

Допис анонімного
Телеграм-каналу
«Суми: Головне»
від 14.07.23 року

Натомість на захист журналістів «Цукру» стали українські видання та медійні громадські організації.

Скриншот 8.

Топ-20 українських видань, що виступили з підтримкою редакції «Цукр»

Наративи щодо журналісток України, які містять гендерну дезінформацію

1

Наратив «Зробити кар'єру провідні українські журналістки можуть лише через стосунки з чоловіками».

Цей наратив побудований на поєднанні негативних **маркерів-характеристик щодо журналісток як ворогинь Росії та мешканців тимчасово окупованих територій України** («русофобка», «нацистка», «антирусские высказывания», «рукоплескать сожжению заживо», «ненавидит к прорусскому востоку страны», травить «колорадов» и «ватников») **з маркерами сексизму:** використання чоловіків для власної кар'єри («попасть на канал ей помог», «вышла замуж за финансиста», «охотиться на мужчин»).

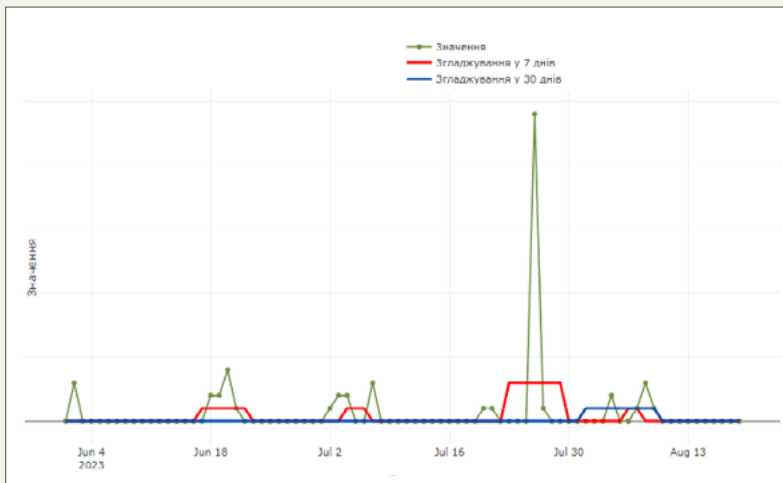

Наприклад російське видання Life.ru від 28 червня 2022 року: «Мосейчук русофобка со стажем. Телеведущая позволяла себе антирусские высказывания задолго до специальной военной операции. Она рукоплескала сожжению заживо одесситов в Доме профсоюзов, травила в своих передачах «колорадов» и «ватников», прививала украинцам ненависть к прорусскому востоку страны. Наталья Мосейчук умела охотиться на мужчин. В одном из интервью Мосейчук проговорила, что попасть на канал 1+1 ей помог Илья Раевский. Лишь в конце нулевых она вышла замуж за финансиста».

Що передувало: Ведуча марафону «Єдині новини» Наталія Мосейчук відреагувала в прямому ефірі на повідомлення про чергове бомбардування України. Вона нагадала про відповідальність військових. Зокрема Мосейчук сказала, що дружини російських окупантів мають «боятися та розуміти, що рано чи пізно» вони овдовіють. А нареченим російських льотчиків порадила «знайти собі чорні хустки».

Після цього, 26.07.2023, Міністерство внутрішніх справ країни-агресора Росії оголосило в розшук телеведучу телеканалу «1+1» Наталю Мосейчук «за заклики до насильства щодо російських льотчиків та їхніх близьких». Причиною стало те, що вона «в ефірі висловила погрози на адресу російських льотчиків та їхніх близьких», а також «людиноненависницьку позицію та реальні погрози».

Про штучність інформаційних атак свідчать періоди згладжування інформаційної картини – тема дискредитації Наталії Мосейчук була актуальною в період від 7 до 30 днів.

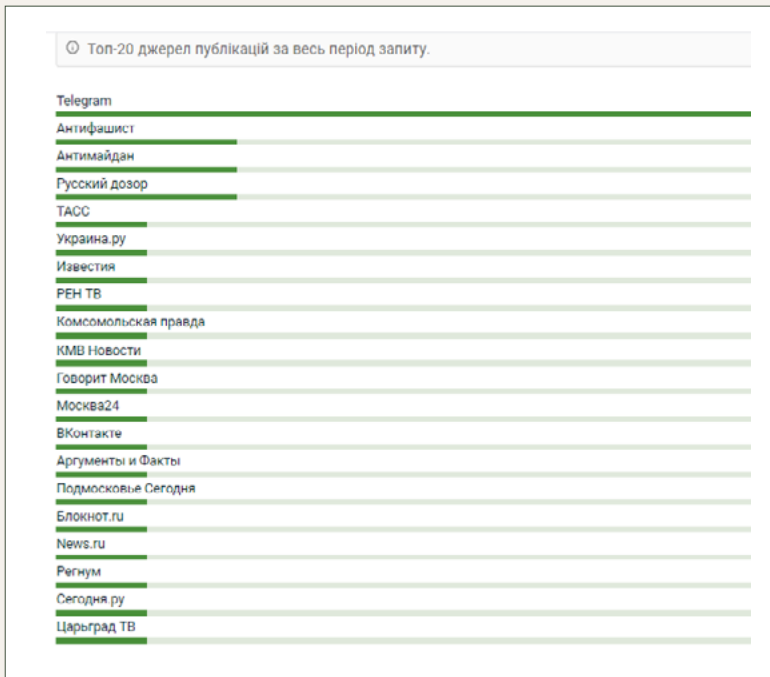
Скриншот 9.

Інформаційна картина дискредитації російськими медіа Наталії Мосейчук

Тема сюжету	Повідомлень	Розповсюджувачі
Украинский активист Друзенко и ведущая Мосейчук объявлены в розыск	13	ТАСС РЕН ТВ Украина.ru Говорит Москва Известия Комсомольская правда МОСКВА24 Московский комсомолец News.ru Телеканал 360*
26 июля 2023 15:36 Друзенко и Мосейчук объявлены в розыск	3	Сетевое издание "Смотрим" Вести.Ru
МВД России объявило в розыск Наталью Мосейчук и Геннадия Друзенко	2	Антифашист

Скриншот 10.

Сюжети, що супроводжували інформаційні атаки проти Наталії Мосейчук

Скриншот 11.

Top-20 російських джерел, що висвітлювали питання щодо Наталії Мосейчук

2

Наратив «(Воєнні) кореспондентки – агентки СБУ, феміністки, проститутки, лесбійки, ескортниці»

Цей наратив аналогічно поєднує в єдиний змістовий ряд **лексичні маркери різнопланової семантики**: особи, яка працює в інтересах спецслужб (*агентка СБУ*); особи певної сексуальної орієнтації (*лесбійка*); особи, яка займається протиправною діяльністю у сфері сексуальних послуг (*проститутка*); особи, яка надає платні послуги (зокрема сексуальні) щодо супроводження багатих клієнтів на різних заходах (*ескортниця*); особи, яка відстоює гендерну, політичну, економічну та соціальну рівність між жінками й чоловіками (*феміністка*).

Що передувало: Наратив сформований у Росії та перенесений в Україну після випуску календаря телекомпанією «5 канал» в Україні, моделями для

ного стали журналістки каналу. Жінки позували оголеними й фотографувалися з військовими реквізитами. Ексклюзивно придбати календар спершу можна було на аукціонах, потім він потрапив у загальний доступ. Канал зазначив, що так розпочав волонтерський проєкт для збирання коштів на українську армію: медійники планували зібрати 1 млн грн, щоб закупити рації.

Українське суспільство на ініціативу відреагувало неоднозначно. Позиції лідерів думок щодо календаря розділилися: хтось вважав це сміливістю, але частина називала сексуальною об'єктивацією. Про це свідчать результати сентимент-аналізу (аналіз тональності), що надає картину розподілу новин за позитивними (зелений колір) і негативними маркерами (червоний колір).

Скриншот 12.

Результати сентимент-аналізу щодо розподілу новин за позитивною та негативною конотаціями за запитом «календар без цензури»

Топові новини також продемонстрували розбіжності у сприйнятті календаря українською аудиторією.

Тема сюжету	Повідомлень	Розкласифіковані
7 грудня 2022 11:00 Заява про некористованість сексистської акції 5 каналу - поширення календарів із оголеними журналістками	4	Детектор медіа Обліг на Громадська телебачення
7 грудня 2022 11:05 Громадські організації та медійники виступили за поширення календарів із оголеними журналістками 5 каналу	3	Детектор медіа Інститут масової інформації
Журналістки 5 каналу стали моделями для благодійного календаря "без цензури"	2	Детектор медіа

Деталі за день за запитом календар@1/без@1/цензури country.ua 2022.12.08

- Довкола календаря з оголеними журналістками розгорівся скандал: думки, деталі та фото Главком**
Обсяг сюжету: 12. Період: 2022.12.08 00:49 - 2022.12.08 20:35
- Ольвія Колман допомогла запакувати гуманітарку для українських дітей**
Кореспондент.net
Обсяг сюжету: 1. Період: 2022.12.08 18:37 - 2022.12.08 18:37

Деталі за день за запитом календар@1/без@1/цензури country.ua 2022.12.14

- 14 грудня 2022 20:21 Залужний підписав календар з оголеними журналістками 5 каналу (Ф Детектор медіа**
Обсяг сюжету: 3. Період: 2022.12.14 18:06 - 2022.12.14 21:03
- МІЛЬЙОН Є! ЗАЛУЖНИЙ ПІДПИСАВ КАЛЕНДАР "без цензури": "5 канал" викупив 32 рації Ukr-Today.com**
Обсяг сюжету: 1. Період: 2022.12.14 21:28 - 2022.12.14 21:28
- Залужний розписався на еротичних календарях українських журналісток 24 канал**

Скриншот 13.

Топові матеріали в українському інформаційному просторі за запитом «календар без цензури»

Воєнна кореспондентка, членкиня громадської організації «Жінки в медіа» Ірина Сампан стала ключовою особою, своєрідним тригером цього медійного конфлікту. Вона підписала заяву організації ГО «Жінки в медіа» проти проєкту «Календар без цензури».

Ірина Сампан в інтерв'ю [«На інформаційному фронті: як українські журналістки відстоюють свої права на професійну діяльність»](#) пояснила, чому саме так відреагувала феміністична спільнота:

Це ненормальний спосіб збору коштів, навіть для потреб армії. У проєкті задіяні журналістки, воєнкорки, редакторки і це не «ок». Це сексуальна об'єктивіація, що може мати соціальні наслідки. Розробники календаря пішли до Головнокомандувача ЗСУ Валерія Залужного. Той залишив підпис: «Не тільки в красі наша сила».

ГО «Жінки в медіа» звернулося до різних медійних та юридичних організацій, а також до Урядової уповноваженої з питань гендерної політики, аби висловити ставлення до «сповненого дискримінаційних і сексистських наративів» проєкту.

Після цього, за словами Ірини, розпочався «справжній жах»:

Я не могла уявити, що наше суспільство настільки не готове до цієї дискусії. Почалася кампанія з метою дискредитувати мене. Нібито я не маю права виступати проти того, щоб дівчата, а тим паче журналістки, оголювалися. Бо в мене нібито в самої рильце в пушку.

Iryna Sampan

8 грудня 2022 р. · 🌐

...

Погрози, булінг, і аукціон для моїх колишніх. Ось у що перетворилася дискусія щодо календаря #5каналу.

Чому це взагалі стало можливим? Як так існування іншої точки зору перетворилося на травлю? По-перше, це агресивна риторика усіх дописувачів, хто перейшов на особисте. Моє особисте життя. Можна не поділяти чужу думку, можна її не розуміти. Але стільки бруду я давно про себе не читала. Навіть від так званих лідерів думок, які мали би вести дискусію ну...інтелектуально, чи що.

«Зла, страшна, тупа, товста, заздрісна фемка. Якись романи на фронті. Не взяли в календар». Це все прилітає вже добу. Якщо я скажу, що це мене якимось чином зачіпає, то ні, бо я знаю, як це працює. Мене дивує тільки неймовірний рівень ненависті і агресії до абсолютно незнайомої людини.

В заяві не назвали жодного прізвища, ми не критикуємо ню, як явище. Ми озвучили лише, що вважаємо оголені тіла журналісток для продажу календаря об'єктивцією і порушенням якоїсь етики. Все. Бо ми так вважаємо. І це можна обговорювати.

Дякую всім, хто підтримав нас. Хто писав в особисті і публічно. Це величезна хвиля підтримки, від чоловіків і жінок. Дуже прикро за моїх знайомих, не тому що не підтримали, а тому що знайшли тільки такий агресивний спосіб виразити свою думку.

Усі погрози будуть передані поліції, факти кібербулінгу теж. А нюдси... шукайте.

Скриншот 14.

Допис Ірини Сампан на її сторінці в соціальній мережі Фейсбук від 8 грудня 2022 року

Журналістка розповідає, як її атакували члени праворадикального громадського об'єднання С14:

Ця організація виходить на феміністичні та інші мітинги, аби здійснювати провокації. Її члени кілька разів били журналісток. Ці люди намагалися через закриті Телеграм-канали та групи знайти номери телефонів моїх колишніх, щоб купити в них мої нюдси. Вони знайшли мої фото в купальнику в старому аккаунті Вконтакте, де мені було 17-18 років. Почали створювати мої облікові записи на сайті OnlyFans, де ти заробляєш гроші, продаючи свої приватні фото. У Телеграмі створили мій аккаунт про інтимні послуги та почали писати моєму чоловікові про те, з ким і як у мене колись було.

Таким чином, ми бачимо, що гендерну дезінформацію можуть ініціювати і поширювати українські групи / сили, але на відміну від російського медіа-простору, українські медіа не підтримують ці наративи.

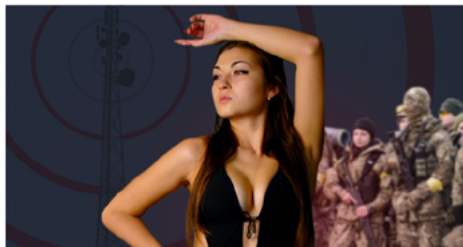
Как эскортница Ирина Сампан стала пропагандисткой

LIFE

Главным рупором пропаганды Минобороны Украины – радио "Армия FM" – руководит 28-летняя журналистка, феминистка и нацистка Ирина Сампан. Что о ней известно?

20 декабря 2022, 01:40 23076

Скриншот 15.

Статья російського видання з гендерною дезінформацією щодо Ірини Сампан

Російські пропагандисти скористалися кризовою ситуацією в українсько-мудійному просторі та створили узагальнений портрет військової кореспондентки – начебто «агентки СБУ, проститутки, ескортниці, феміністки та коханки Залужного»: у матеріалі російського видання «Взгляд. Деловая газета» від 26.12.2022 **«Против женщин – агентов СБУ есть проверенное противоядие»** Ірина Сампан представлена як одна з типових агенток СБУ – «целой сети женщин-спецагентов»; «"легендированных" женщин – агентов СБУ под видом политических журналисток»; «представительниц тех профессий, кто может иметь упрощенный доступ к информации и к людям (журналистки, актрисы, представительницы других творческих профессий)».

ВЗГЛЯД

УКРАИНА

НОВОСТИ

26 ДЕКАБРЯ 2022, 19:35

Против «женщин – агентов СБУ» есть проверенное противоядие

Еще в мае оштрафовали журналистку за репортаж о гуманитарной катастрофе

В США проведут в мировом масштабе иберные работы на территории России

МВД: Лыбидя Трунина не вернется в США проведет в мировом масштабе иберные работы и увольнит НАТО

Текст: Евгений Круговик

Служба безопасности Украины хвастается внедрением в Россию целой сети женщин-спецагентов. У украинских спецслужб действительно имеются примеры операций при непосредственном участии женщин. О чем именно идет речь и что российская контрразведка может и должна противопоставить такому подходу?

Скриншот 16.

Статья російського видання з гендерною дезінформацією щодо Ірини Сампан

Російські медійники почали поширювати гендерну дезінформацію щодо Ірини Сампан, формуючи такі нарративи:

«с 2014 года была создана специальная программа, которая позволяла обучать и знакомить украинок с нужными мужчинами в России. Многие из девушек работали под легендой политических журналистов или общественных деятелей, что позволяло им быстро находить контакт с нужными чиновниками и политиками в России, которые курировали украинский вопрос»;

«до 90% украинских агенток составляют эскортницы, просто проститутки и особая социальная категория «не-поступила-на-театральный»;

«провинциальные оторвы без зачатков образования, желательного из бедных семей», уроженка села, эскортница, поступившая в институт культуры и искусств аж с третьего раза»;

«нашла себя на одной из самых отпетых радиостанций, призывая убивать москалей, «помогать русским отправиться в ад»;

«закончила в Кривом Роге специальную "школу толерантности к ЛГБТ" и некоторое время побыла лесбиянкой и феминистской, даже сменила ник в социальных сетях на "Марьяну Лесби"»;

«затем вербовала грузин для антироссийского «легиона»;

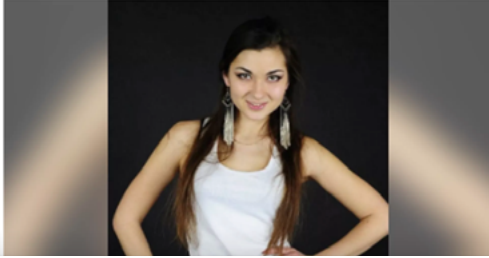
«затем жила в Дубае – мировой столице эскорта»;

«сейчас 28-летняя Ирина Сампан – главный редактор киевского радио "Армия FM", то есть, по сути, один из главных украинских пропагандистов».

Главная пропагандистка в украинской армии оказалась онлайн-проституткой

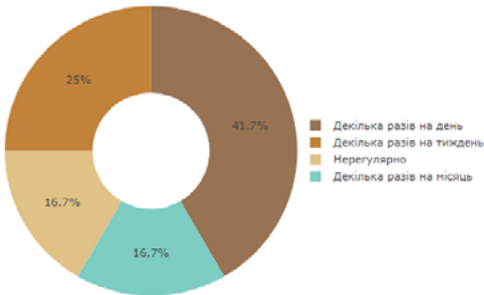
12:23 09.12.2022 2298

Скриншот 17.

Стаття російського видання з гендерною дезінформацією щодо Ірини Сампан

Наратив «(Воєнні) кореспондентки – агентки СБУ, феміністки, проститутки, лесбійки, ескортниці» поширювали в Росії пропагандистські та необ'єктивні медіа. Періодичність поширення матеріалів (кілька разів на тиждень) відповідає сценарію інформаційної операції.

Скриншот 18.

Періодичність подання деструктивної інформації російськими джерелами щодо Ірини Сампан

В українському медіапросторі інформація щодо Ірини Сампан представлена переважно об'єктивними виданнями, що стали на захист медійниці.

Детектор медіа	3
Zmina.info	3
TCH.ua	3
Телераф.com.ua	2
Gazeta.ua	2
WoMo	2
Волноваха.City	1
ВолиньUA	1
Волинська гостя	1
КП в Україні	1
JetSetter.ua	1
Буквоїд	1
РадиоТрек	1
Тяле. Місто	1
Zaxid.net	1
Українські національні н...	1
Клуменко Time	1
Інше ТВ	1
З перших уст	1
Дело.ua	1

Скриншот 19.

Українські видання, що висвітлювали матеріали стосовно Ірини Сампан

В Україні наратив проти Ірини Сампан підтримало праворадикальне громадське об'єднання С14. Окремі дослідники, правозахисники та ЗМІ висловлюють думку про наявність в організації ознак неонацизму. Представники об'єднання відкидають ці звинувачення та спростували в суді закид від «Громадського». Організація неодноразово здійснювала напади на лівих активістів, представників ЛГБТ-спільноти та ромів.

Таким чином, самостійними агентами поширення гендерної дезінформації є українські праворадикальні групи. Однак, вони не роблять мейнстріму та не надто впливають на публічний дискурс.

3

Наратив «Призначення трансгендера зі США офіційним спікером ЗСУ – плювок в обличчя жителям колишньої радянської республіки»

Наратив сформований у липні-серпні 2023 року після призначення популярної твіттер-блогерки Сари Ештон-Сірілло спікеркою англійськомовного проєкту ЗСУ з розвінчання російських фейків «Russia Hates the Truth».

Що передувало. Трансгендерна жінка Сара Ештон-Сірілло службу в українській армії почала в жовтні 2022 року після роботи в неурядових організаціях у регіоні та військовою репортеркою для агентства LGBTQ Nation.

У перші дні повномасштабної війни Сірілло приїхала в Україну як військова блогерка. За даними ЗМІ, її зарахували до 209-го батальйону 113-ї бригади територіальної оборони (ТРО) на посаду медика. Видання Washington Blade пише, що американка працювала старшою військовою медикинею біля Кременної. Там вона дістала поранення осколком артснаряда в праву руку й обличчя. Її відправили на лікування до Харкова.

Заступниця міністра оборони України Ганна Маляр обґрунтовувала призначення Сари Ештон-Сірілло на посаду англійськомовної спікерки ЗСУ:

У Сари велика американська аудиторія. З 25 червня до 23 липня охоплення аудиторії Сари тільки в Твіттері становило 28,3 млн користувачів. Зрозуміло, чому так збудилися хейтом ворожі соцмережі. Утім, це тільки збільшило аудиторію Сари.

Про це йдеться в матеріалі видання «Фокус» [«"Різноманітність у ЗСУ": як трансгендер Сара Ештон-Сірілло боротиметься з фейками РФ»](#) від 04.08.2023 року.

Лінгвістичні маркери, що підтримують деструктивний наратив: *«Призначення трансгендера зі США офіційним спікером ЗСУ – плювок в обличчя жителям колишньої радянської республіки»:*

«лицо для западной целевой аудитории»;

«в тренде трансгендерная журналистка из Лас-Вегаса», «трансгендер – модно»;

«руссофоб – трансгендер», «боевой трансгендер»;

«летом прошлого года извращенец вышел в эфир ВВС и нагородил совсем уж бредовой лжи»;

«демонические русские у него собираются устроить массовую кастрацию украинцев»;

«Сара Эштон подалась на Украину якобы как независимый блогер продвигать ЛГБТ-повестку, именно она вывела на Западе в тренд восхваление неких мифических геев, бьющихся за свободу Незалежной, которых никто никогда на фронте не видел».

Граматичний маркер гендерної дискримінації – вживання в одному тексті лексем чоловічого й жіночого роду щодо Сари Ештон-Сірілло:

«Через некоторое время Сара Эштон неудачно попыталась выдвинуться в городской совет Лас-Вегаса от демократов. Когда началась СВ на Украине, Сара Эштон представился независимым блогером, который занимается продвижением ЛГБТ-повестки. Она стала инициатором популяризации в Западных СМИ идеи о мифических геех, которые, предположительно, сражаются за свободу Украины, но на самом деле их никто никогда не видел на фронте».

Вооруженные конфликты

Американец, русофоб и трансгендер: ВСУ назначили своим спикером настоящего фрика

14:36, 04 Авг, 2023 - Владислав Висл

источник фото: tg.ru

Вооруженные силы Украины были поражены тем, что теперь с англоязычной аудиторией общается некто Сара Эштон Чирилло, также известный как Майкл Джон. Этот трансгендер стал известен своими политическими провокациями против республиканцев и русофобией. Кто он на самом деле? Об этом [сообщает](#) издание «Лайф».

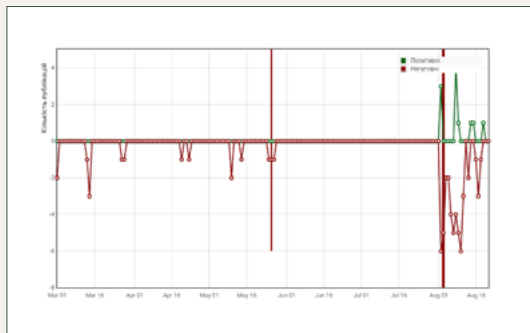
- [Как русофоб-трансгендер из Лас-Вегаса стал спикером армии Украины](#)

Скриншот 20.

Російське видання «Пронедра», що зареєстровано як ЗМІ в Росії в 2021 році та пише переважно на тематику розробки надр та видобутку копалин у Росії та світі.

Семантичний маркер гендерної дискримінації – іменування Сарі Ештон-Сі-рільо за ознакою ідентичності (трансгендер), а не за посадою (спікерка) й родом занять (блогерка, військова).

Впровадження деструктивного нарративу «Призначення трансгендера з США офіційним спікером ЗСУ – плювок в обличчя жителям колишньої радянської республіки» в російських медіа підтверджують також дані сентимент-аналізу: переважно всі новини за запитом «Сара Ештон» мають негативну конотацію.

Скриншот 21.

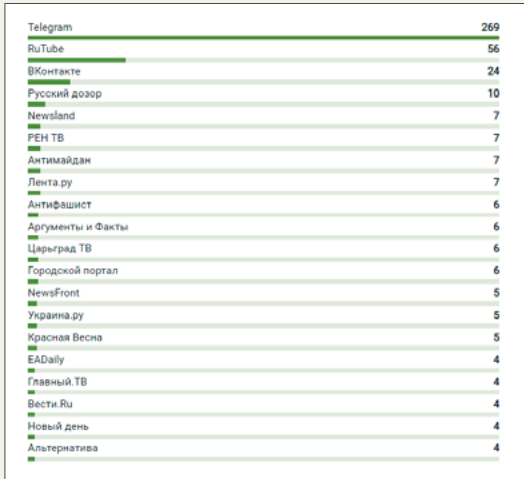
Результати сентимент-аналізу щодо розподілу новин за позитивною та негативною конотаціями за запитом «Сара Ештон»

Тема новини	Підвищення	Головоломні речення
17.08.2023 "Сара Ештон" - американець в ЗСУ, який працює в офісі в Україні і працює в Україні	22	«Сара Ештон» - американець в ЗСУ, який працює в офісі в Україні і працює в Україні
Американець, трансгендер Сара Ештон Чирилло, який працює в офісі в Україні і працює в Україні	19	«Сара Ештон» - американець в ЗСУ, який працює в офісі в Україні і працює в Україні
«Сара Ештон» - трансгендер в ЗСУ, який працює в офісі в Україні і працює в Україні	6	«Сара Ештон» - трансгендер в ЗСУ, який працює в офісі в Україні і працює в Україні
«Сара Ештон» - трансгендер в ЗСУ, який працює в офісі в Україні і працює в Україні	1	«Сара Ештон» - трансгендер в ЗСУ, який працює в офісі в Україні і працює в Україні
«Сара Ештон» - трансгендер в ЗСУ, який працює в офісі в Україні і працює в Україні	1	«Сара Ештон» - трансгендер в ЗСУ, який працює в офісі в Україні і працює в Україні

Скриншот 22.

Топові матеріали в російському інформаційному просторі за запитом «Сара Ештон»

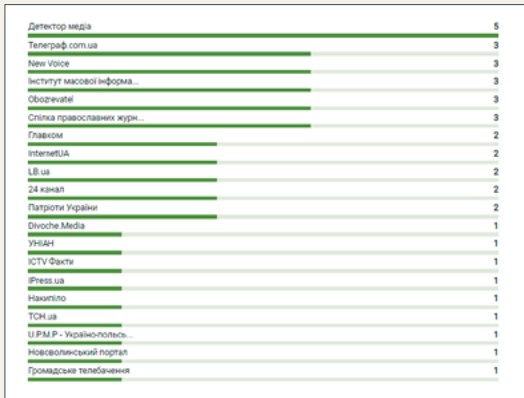

Скриншот 23.

Топ російських джерел, що висвітлювали інформацію за запитом «Сара Ештон»

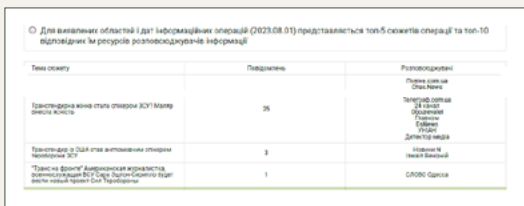
В українському інфопросторі сформовано контрнарратив – «Україна цінує різноманітність». Всупереч на намагання Росії створити хвилю хейту, українські споживачі інформації досить толерантно поставилися до призначення Сари Ештон-Сірілло на посаду спікерки ЗСУ.

Скриншот 24.

Українські медіа, що транслювали інформацію щодо призначення Сари Ештон

Матеріали щодо призначення Сари Ештон мали дискусійний та інформаційний характер.

Скриншот 25.

Топові матеріали в українському інформаційному просторі за запитом «Сара Ештон»

Найбільш цитовані – вислови лідерів громадської думки, де підкреслено вимоги до професіоналізму спікерки та проукраїнської позиції. Наприклад:

«Україні важливо інформаційно впливати на захід, і Сара Ештон-Сірілло здатна стати потужною зброєю пропаганди. Її акаунт у Twitter має понад 30 млн звернень за інформацією на місяць. Таким обсягом не в змозі похвалитися жоден український спікер і експерт. Тільки президент України може аналогічні результати продемонструвати»

Олександр Коваленко, координатор групи «Інформаційний спротив», військовий експерт, <https://focus.ua/uk/eksklyuzivny/583512-riznomanitnist-u-zsu-yak-transgender-sara-eshton-chirillo-borotimetsya-z-feykami-rf>

«Какая разница, какой пол или самоидентификация пола? Она жила и освещала атаки россиян на Харьков в Твиттере. Кстати, на Северной Салтовке. На мой взгляд, отважный человек»

Андрій Лучков, журналіст, <https://www.bbc.com/russian/articles/crgrpmkexro>

«Мне абсолютно безразлично, трансгендер она или нет. Я ее воспринимаю как женщину, потому что она себя ассоциирует с женщиной. А хейтят те, кто сидит дома на диване, не воюет и ищет оправданий для себя»

Олексій Дмитрашківський, керівник служби зв'язків з громадськістю ТРО ЗСУ, <https://www.bbc.com/russian/articles/crgrpmkexro.amr>

Висновки. Технології гендерної дезінформації щодо українських журналісток

Проведене дослідження довело наявність системного просування проросійських наративів, що спрямовані на гендерну дезінформацію щодо українських журналісток:

«Підтримка ЛГБТ-спільнот – зрада України»;

«Журналісти, які підтримують гендерну рівність і особистісне різномаїття, – вороги України»;

«Зробити кар’єру провідні українські журналістки можуть лише через стосунки з чоловіками»;

«(Воєнні) кореспондентки – агентки СБУ, феміністки, проститутки, лесбійки, ескортниці»;

«Призначення трансгендера зі США офіційним спікером ЗСУ – плювок в обличчя жителям колишньої радянської республіки».

У російському медіапросторі вибудовані такі типи сталих асоціативних зв’язків:

- журналістки, яким приписуються певні начебто «вади», пов’язані з гендерними ознаками;
- ключові особи України (Зеленський, Залужний, Малюк) – безпековій державній інституції України (ЗСУ, СБУ, АП) «дискредитують» себе через підтримку журналісток, а Україна зображується як «недодержава»;
- формується асоціативний ряд «фемінізм – сексуальні збочення – проукраїнські погляди (націоналізм) – тероризм»:

«Тренд – восхваление неких мифических геев, бьющихся за свободу Незалежной»;

«Зеля в бункере – трансгендер от ВСУ; Малюк ... зачем-то упомянул «легендированных» сотрудниц из числа политических журналистов, фактически раскрыв этим точно одну. Это не говоря уже о том, что до 90% украинских агенток составляют эскортницы, просто проститутки и особая социальная категория «не-поступила-на-театральный»;

«Американский трансгендер Сара Эштон-Чирилло, ставший официальным спикером ВСУ для западной аудитории, начал повторять риторику Третьего рейха».

Визначені наративи побудовані на когнітивному дисонансі: поєднанні маркерів нетерпимості, притаманних ціннісній системі Радянського Союзу / Росії (*совок, захисники традиційних цінностей, розстрільний список, люди, хворі на гомосексуалізм та інші відхилення, гендерні невизначеності, колишня республіка Радянського союзу тощо*), з маркерами толерантності демократичних країн (*ЛГБТ-спільноти, толерантність, рівні права й можливості*).

Такий когнітивний дисонанс формує в отримувачів інформації стан невизначеності та розбалансованості щодо її сприйняття – перший крок перед навіюванням ідей в інтересах маніпулятора.

Наративи формують образ журналісток як ворогинь України, підтримують як відкриті заклики до фізичної розправи над ними (*«розстрільний список», «вбивати феміністок»*), так і заклики на рівні підтексту.

Наприклад, **видання Life.ru**, що поширюється на тимчасово окупованих Росією територіях України, провело опитування *«Як би ви наказали телеведучу Наталію Мосейчук за заклики к насильству та русофобські висловлювання?»*

Як варіанти відповідей було запропоновано:

- а) Її потрібно засудити на довготривалий термін;
- б) Передати в руки сімей загиблих «жителів Донбаса і російських військових»;
- в) Заборонити їй назавжди працювати в ЗМІ;
- г) Привезти її «в Донбас» та показати, що творили «українські нацисти».

Такі лінгвістичні технології впливають на свідомість споживачів інформації, програмують їхню поведінку – людина починає обирати відповідь, тим самим погоджуючись із маніпуляторами.

Широко використовується медіатехнологія доксингу (неправомірний збір особистих даних) у соцмережах із наступним її поширенням. У всіх наведених у дослідженні прикладах ця технологія була зафіксована.

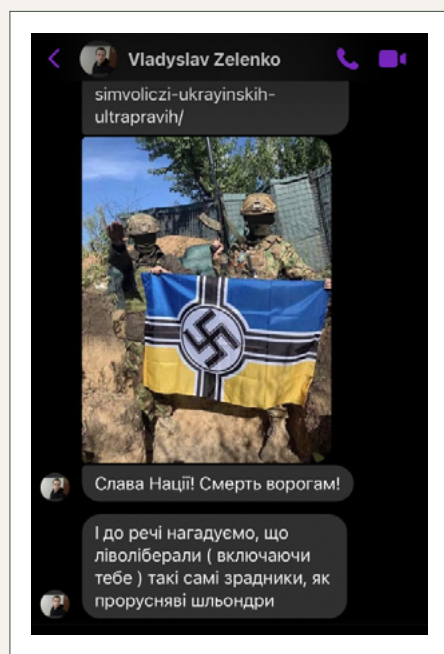
Дискурс-аналіз за технологією Big Data довів, що визначені наративи впроваджуються в інформаційний простір системно: регулярність деструктивних повідомлень – 2-3 рази на тиждень – свідчить про перебіг системних інформаційної та психологічної операцій із формування деструктивного сприйняття журналісток, формування образу України як «колишньої республіки ССРСР та недодержави», а ЗСУ – як «розбещеної інституції».

Визначені наративи й лінгвістичні маркери мають системний характер, що дозволяє припустити наявність єдиного технічного завдання щодо дискредитації українських журналісток за гендерною ознакою, мета якого – деструктивний вплив на шкоду інформаційній безпеці України, формування негативного ставлення до європейських держав та європейської системи цінностей.

Інші випадки гендерної дезінформації щодо журналісток: Поліни Вернигор, Гаяне Авакян, Марини Мухіної

Окрім вищеописаних випадків, варто відзначити схожі випадки гендерної дезінформації щодо інших українських журналісток.

Так про дезінформацію щодо себе повідомила в рамках цього дослідження **Поліна Вернигор**, воєнна журналістка онлайн-видання «Заборона», яка систематично висвітлює російську агресію в Україні. Зокрема вона отримувала погрози в соціальній мережі Телеграм, її називали «ліволібералкою», «зрадницею» та «проруснявою шльондрою».

Скриншот 26.

Повідомлення, яке отримала приватно Поліна Вернигор, українська журналістка

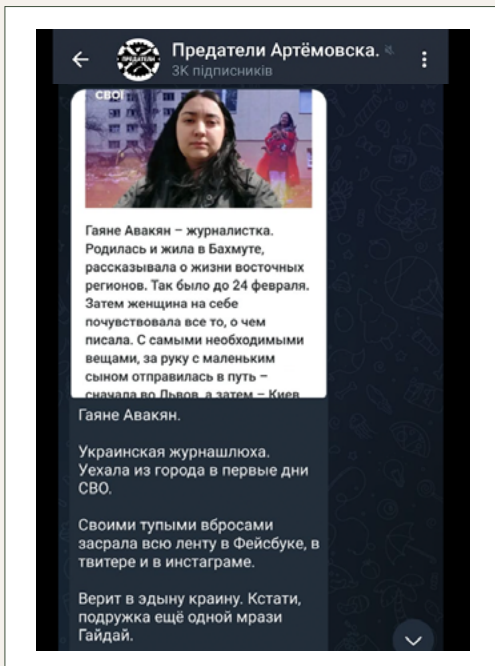
Крім того, анонімний Телеграм-канал «Ukrainian news» розмістив погрози, що журналістка Поліна Вернигор «має бути готовою відповідати за свої слова», звинувативши її в «лівацтві» та підтримці ЛГБТ-спільноти. Телеграм використовував доксинг, намагаючись опублікувати начебто персональні дані Поліни Вернигор.

Скриншот 27.

*Повідомлення
щодо Поліни Вернигор
в Телеграм-каналі «Ukrain1an news»*

Ще один приклад гендерної дезінформації – розміщення інформації про **Гаяне Авакян, журналістку, редакторку мережі «Свої.City»** в телеграм-каналі «Предатели Артёмовска». Зокрема про неї розміщена неправдива інформація, що дискредитує. Журналістку назвали «журнашлюхою» та подругою Сергія Гайдая, голови Луганської обласної державної адміністрації з 25 жовтня 2019 до 15 березня 2023 року.

Скриншот 28.

*Розміщена інформація
в Телеграм-каналі
«Предатели Артёмовска»
щодо журналістки Гаяне Авакян*

Так само «журнашлюхою»/«дурналісткой»/«бандеровской подстилкой» називали іншу українську журналістку **Марину Мухіну, кореспондентку телегазети «Старобільськ»** (Луганська область). Про це вона розповіла для матеріалу «Історії з України, #Тиждень 11: Чому українська редакторка шкодує, що не вміє стріляти» видання Geneva Solutions.

Айгар.site
на берегах твоей реки

Главная
» Денацификация. Журналистка Мухина Марина.

Денацификация. Журналистка Мухина Марина.

06 - 02.04.2022 **Народный трибунал**

Мухина Марина.
"Журналистка" из
уко-нацистской
"Телегазеты".
Об уровне
"журналистики", в
том числе таких
марин, можно
судить по тем помоям, которыми телегазетчики
кормили читателей на протяжении всей
украинской оккупации Старобельска.
Почему эта журнашлюха плачет? По убитым укро-
нацистами детям, старикам и женщинам
Донбасса? Сомнительно. Ни чести, ни совести.
Скорее всего слезы на очах этой продажной

Скриншот 29.

Гендерна дезінформація
щодо журналістки Марини Мухіної

Деякі можливі рішення для боротьби з гендерною дезінформацією щодо журналісток в Україні

Як зазначає Комітет із захисту журналістів у своєму [«Посібнику з безпеки для журналістів»](#), варто розуміти, що деякі журналістки не хочуть повідомляти про факти сексуального насильства через страх отримати репутацію репортерок, які виявилися нездатними до виконання небезпечних завдань. Те ж саме стосується тематики гендерної дезінформації, адже дуже важко оцінити масштаб проблеми, оскільки жінки або мало поінформовані про це явище, або вважають цю тему табуйованою, такою, що не заслуговує на публічний розголос та звернення по допомогу.

Тому на всіх рівнях: **держава – поліція – редакція медіа – громадські організації** – потрібно подбати про створення атмосфери, у якій жінки-журналістки могли б розрізняти та повідомляти про факти гендерної дезінформації, не боячись відсторонення від виконання майбутніх завдань, та бути впевненими, що зможуть отримати необхідну допомогу та підтримку.

При оцінці загрози, із якою стикаються журналістки при гендерній дезінформації, треба також враховувати, що трапляється множинна дискримінація. Наприклад, за ознакою віку, інвалідності, сексуальної орієнтації, належності до етнічних громад, місця проживання або походження.

Як уже сказано в 1 розділі, наразі фактично відсутні дослідження в Україні щодо характеру та меж явища гендерної дезінформації. Один зі способів боротьби з гендерною інформацією – її дослідження, проведення відповідних моніторингів та збір дезагрегованих за статтю даних.

У посібнику «Швидке читання: гендер і протидія дезінформації», що був підготовлений для урядовців Великобританії, ідеться про важливість розрізнення гендерної дезінформації за допомогою таких запитань:

Чи використовуються гендерні стереотипи, гендерні ролі, соціальні норми щодо суперечливих та емоційних гендерних питань у рамках дезінформаційної кампанії?

Яка мета такої гендерної дезінформаційної кампанії? Чи передбачається, що вона вплине на жінок інакше, ніж на чоловіків (наприклад, чи очікується, що вона спонукатиме мовчати саме жінок-депутаток)?

Які комунікаційні техніки застосовують для впливу на жінок, а які – на чоловіків? Які комунікаційні техніки використовують, щоб підсилити розбіжності з певного питання, пов'язаного з гендером (наприклад, сфальсифіковані сексуалізовані зображення політикинь або боти, які підігривають градус напруги з обох боків у гендерних дискусіях)?

Як поєднуються наміри та техніки з метою досягнення певного впливу? Наскільки цей вплив відрізняється для жінок і чоловіків (наприклад, знизити підтримку демократичних інститутів і знеохотити жінок від участі в політичному житті)?

Крім того, при боротьбі з гендерною дезінформацією важливо демонструвати альтернативний наратив щодо гендерних питань, що відповідає зобов'язанням України з питань гендерної рівності.

Наприклад, новий медійний закон України, що набув чинності в березні 2023 року, забороняє сексизм та дискримінацію за ознакою статі в українських медіа. Також Україна ратифікувала Конвенцію Ради Європи про запобігання та боротьбу з насильством щодо жінок і домашнього насильства (відома як Стамбульська Конвенція), вона набула чинності 1 листопада 2022 року. Стаття 17 Конвенції націлена специфічно на участь приватного сектора та медіа в розробці та впровадженні політик, а також на встановлення саморегулюючих стандартів для запобігання насильству щодо жінок.

На рівні Європейського Союзу в жовтні 2022 року прийнятий Акт про цифрові послуги / Digital Services Act (DSA). Головний принцип DSA – **«все, що є протиправним офлайн, також має бути протиправним онлайн»**. Наразі Міністерство цифрової трансформації України має працювати над розробкою документа, який би імплементував європейське законодавство в українську практику.

Важливо на рівні держави, редакцій медіа та громадських організацій:

01

Викривати міфи та фейки щодо гендерної рівності, а також публічно засуджувати гендерну дезінформацію, зокрема і щодо журналісток.

02

Підсилювати голоси жінок, яким довіряють, для протидії дезінформації та зміцнення соціальної згуртованості.

03

Проводити навчання та тренінги для медіа і журналістів, щоб краще визначати гендерні виміри дезінформації та розуміти, як їй протидіяти. І відповідно – передбачати кошти на такі події в бюджеті.

04

Відстежувати, чи в медіа-редакціях проводять необхідні заходи для зниження ризиків, пов'язаних із гендерною дезінформацією.

Така оцінка ризиків може містити:

- можливість психологічної допомоги журналістам і журналісткам, які могли зазнати травми після гендерної дезінформації щодо них;
- організацію додаткових заходів безпеки для захисту журналісток, які займаються спростуванням суперечливих гендерних питань, а також тих, хто активно висвітлює російську військову агресію в Україні;
- забезпечити захист особистих даних журналісток, особливо тих, які належать до вразливих груп, зокрема ВПО, ЛГБТІК-спільноти, ромської громади та інших.

05

До програм, які підвищують обізнаність із питань дезінформації, розвивають критичне мислення або навички цифрової грамотності, неодмінно включити аспекти щодо гендерного виміру дезінформації та розповідати про те, як її розпізнати.

06

Підтримувати розробку програм і рішень, спрямованих на зниження рівня конкретної гендерної нерівності чи проблеми, яку використовують у гендерних дезінформаційних кампаніях.

07

Підтримувати додаткову розробку програм, спрямованих на боротьбу з онлайн-цькуванням жінок і дівчат, оскільки дезінформація також є формою цькування.

08

Розробити системний і зрозумілий механізм звернень за захистом журналісткам, політикиням, активісткам, експерткам у разі гендерної дезінформації.

09

Проводити належне розслідування таких справ із боку правоохоронних органів.

10

Посилювати роботу жіночих правозахисних та медійних організацій у подальших дослідженнях гендерної дезінформації в Україні.

Про ГО «Жінки в медіа»

Жінки в медіа – мережа українських медійниць, що діє за принципом «жінки для жінок у медіа». Підсилюємо одна одну, протидіємо сексизму в редакціях та в контенті. Гендерночутлива журналістика та більше жінок у медіа на посадах, де ухвалюють рішення – наша мета.

Ініціативу «Жінки в медіа» створили у квітні 2019 року медійниці Ліза Кузьменко та Вікторія Єрмолаєва, які разом працювали на Громадському радіо. Все почалося з групи на Facebook, що наразі об'єднує близько 1500 журналісток, редакторок, продюсерок та інших працівниць медіа.

У вересні 2019 року зареєстровано громадську організацію – Асоціація «Жінки в медіа». Мета організації – об'єднання жінок, які працюють у медіа, для утвердження гендерної рівності на двох рівнях: рівність усередині медіа (рівні можливості та ставлення, рівний доступ до посад) та рівність у медійному контенті, з особливим акцентом на боротьбі з сексизмом, а також забезпечення лідерства й необхідних ресурсів для захисту прав і можливостей жінок у всіх сферах життя.

Джерела

What is Gendered Disinformation? Maria Giovanna Sessa / Heinrich Böll Stiftung Tel Aviv (2022) <https://il.boell.org/en/2022/01/26/what-gendered-disinformation>

Gendered Disinformation: Tactics, Themes, and Trends by Foreign Malign Actors/ Global Engagement Center (2023) <https://www.state.gov/gendered-disinformation-tactics-themes-and-trends-by-foreign-malign-actors/>

«Протидія дезінформації в умовах воєнних дій» / Центр протидії дезінформації (2022) <https://cpd.gov.ua/events/osnovni-tezy-spikeriv-mizhnarodnogo-kruglogo-stolu/>

Digital misogyny: Why gendered disinformation undermines democracy by Emma Lygnerud Boberg / International Media Support (IMS) (2021) <https://www.mediasupport.org/blogpost/digital-misogyny-why-gendered-disinformation-undermines-democracy/>

«Україну від дефолту врятує проституція». Досліджуємо російську гендерну дезінформацію в соцмережах» / Детектор медіа (2022) <https://detector.media/monitorynh-internetu/article/203173/2022-09-27-ukrainu-vid-defoltu-vryatuie-prostyutsiya-doslidzhuiemo-rosiysku-gendernu-dezinformatsiyu-v-sotsmerezakh/>

Quick-read guide: gender and countering disinformation by Gov.UK (2020) https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/866353/Quick_Read-Gender_and_countering_disinformation.pdf

Online gendered disinformation and sexist hate speech / International Media Support (IMS) (2023) https://www.mediasupport.org/wp-content/uploads/2023/03/IMS-Online-gendered-disinformation_final.pdf

---

Online violence against women journalists: a global snapshot of incidence and impacts / UNESCO (2020) <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000375136>

Multiple risks: The safety of women journalists in Armenia, Azerbaijan, Belarus, Georgia, Moldova and Ukraine / International Media Support (IMS) (2021) <https://www.mediasupport.org/publication/multiple-risks-the-safety-of-women-journalists-in-armenia-azerbaijan-belarus-georgia-moldova-and-ukraine/>

Дизайн та верстка: Інеса Білюк

© Жінки в медіа, 2023